

EVROPSKA SOCIJALNA POVELJA /REVIDIRANA/

Član 1

Pravo na rad

S ciljem osiguranja djelotvornog korištenja prava na rad, potpisnice preuzimaju na sebe:

1. da kao jedan od svojih primarnih ciljeva i odgovornosti prihvate ostvarenje i održavanje najvišeg i najstabilnijeg mogućeg nivoa zaposlenosti, sa ciljem postizanja pune zaposlenosti;
2. da efikasno zaštite pravo radnika da zarađuje za život u zanimanju koje slobodno odabere;
3. da uspostave ili održavaju besplatne službe za zapošljavanje za sve radnike;
4. da pružaju ili promovišu odgovarajuće stručno usmjeravanje, obuku ili rehabilitaciju.

Član 2

Pravo na pravične uslove rada

S ciljem osiguravanja efikasnog korištenja prava na pravične uslove rada, zemlje potpisnice preuzimaju obavezu da:

1. predvide razumno dnevno i sedmično radno vrijeme, radnu sedmicu koja se progresivno smanjuje u mjeri koju dopušta povećanje produktivnosti i drugi relevantni faktori;
2. omogućće plaćene javne praznike;
3. omogućće najmanje četiri sedmice plaćenog godišnjeg odmora;
4. eliminišu rizike u inherentno opasnim ili nezdravim zanimanjima, ili tamo gdje još uvijek nije moguće eliminisati ili dovoljno smanjiti ove rizike, predvidjeti ili skraćenje radnog vremena, ili dodatne plaćene neradne dane za radnike koji se bave tim zanimanjima;
5. osiguraju sedmični period odmora koji se, ukoliko je to moguće, poklapa s danom koji se tradicijom ili običajem u datoj zemlji, odnosno regiji smatra danom odmora;
6. osiguraju da su radnici pismeno informisani, što je prije moguće, a u svakom slučaju najkasnije dva mjeseca nakon dana stupanja na posao, o najvažnijim aspektima ugovora ili radnog odnosa;
7. osiguraju da radnici koji obavljaju rad noću koriste mjere koje uzimaju u obzir posebnu vrstu ovakvog rada.

Član 3

Pravo na sigurne i zdrave uslove rada

S ciljem osiguravanja djelotvornog korištenja prava na sigurne i zdrave radne uslove, zemlje potpisnice se obavezuju da će, u konsultacijama sa organizacijama radnika i poslodavaca:

1. formulisati, primijeniti i periodično revidirati koherentnu nacionalnu politiku o profesionalnoj sigurnosti, profesionalnom zdravlju i radnom okruženju. Primarni cilj ove politike je unaprjeđenje profesionalne sigurnosti i zdravlja i sprječavanje nezgoda i oštećenja zdravlja koje nastanu kao posljedica, povezane su ili nastaju tokom rada, posebno minimizirajući uzroke rizika koji su inherentni radnom okruženju;
2. objaviti sigurnosne i zdravstvene propise;
3. predvidjeti provođenje tih propisa mjerama nadzora;
4. promovisanje progresivnog razvitka usluga profesionalnog zdravstva za sve radnike, s primarnom preventivnom i savjetodavnom funkcijom.

Član 4

Pravo na pravičnu naknadu

S ciljem osiguranja djelotvornog korištenja prava na pravičnu naknadu, zemlje potpisnice se obavezuju:

1. da priznaju prava radnika na naknadu koja će njima i njihovim porodicama omogućiti pristojan životni standard;
2. da priznaju pravo radnika na povećanu stopu naknade za prekovremeni rad, uz određene izuzetke u posebnim slučajevima;
3. da priznaju pravo radnika muškaraca i žena na jednaku plaću za rad jednake vrijednosti;
4. da priznaju pravo svih radnika na razuman otkazni rok kod raskida radnog odnosa;
5. da omogućće odbijanja od plaća samo pod uslovom i u mjeri koja je propisana domaćim zakonima i propisima, odnosno određena kolektivnim ugovorima ili odlukama arbitraže.

Korištenje ovih prava će se postići slobodnim zaključivanjem kolektivnih ugovora, mehanizmom određivanja plaća predviđenim statutom, ili drugim načinima koji odgovaraju uslovima u zemlji.

Član 5

Pravo na organizovanje

S ciljem osiguranja, odnosno promicanja slobode radnika i poslodavaca da osnivaju lokalne, nacionalne ili internacionalne organizacije za zaštitu njihovih ekonomskih i socijalnih interesa, i da se uključuju u te organizacije, zemlje potpisnice se obavezuju da domaći zakon neće ograničavati, niti će se primjenjivati tako da ograničava ovu slobodu. Mjera u kojoj se garancije predviđene ovim članom odnose na policiju će se odrediti domaćim zakonima i propisima. Princip koji upravlja primjenom ovih garancija na pripadnike oružanih snaga i mjera u kojoj se one odnose na lica iz te kategorije će se jednako tako odrediti domaćim zakonima i propisima.

Član 6

Pravo na kolektivno pregovaranje

S ciljem osiguranja djelotvornog korištenja prava na kolektivno ugovaranje, zemlje potpisnice preuzimaju obavezu da:

1. promovišu zajedničke konsultacije između radnika i zaposlenika;
2. promovišu, gdje je potrebno i pogodno, mehanizam za dobrovoljne pregovore između poslodavaca, odnosno organizacija poslodavaca i organizacija radnika s ciljem regulisanja uslova i pretpostavki za zapošljavanje preko kolektivnih ugovora;
3. promovišu uspostavu i korištenje odgovarajućeg mehanizma pomirenja i dobrovoljne arbitraže za rješavanje radnih sporova; i
4. priznaju pravo radnika i poslodavaca na kolektivnu akciju u slučaju sukoba interesa, uključujući ovdje pravo na štrajk, uz poštivanje obaveza koje eventualno proističu iz kolektivnih sporazuma koji su ranije sklopljeni.

Član 7

Pravo djece i mladih na zaštitu

S ciljem osiguranja djelotvornog korištenja prava djece i mladih na zaštitu, zemlje potpisnice preuzimaju obavezu da:

1. predvide da će minimalna starosna dob za stupanje na posao biti 15 godina, uz izuzetke za djecu zaposlenu na propisanim lakim poslovima, koji nemaju štetan utjecaj na njihovo zdravlje, moral ili obrazovanje;
2. predvide da će minimalna starost za stupanje na posao biti 18 godina, kada se radi o propisanim zanimanjima koja se smatraju opasnim i nezdravim;
3. predvide da lica koja još uvijek podliježu obavezi pohađanja obaveznog obrazovanja ne budu zaposlena na takvom poslu koji bi im uskratio punu korist od obrazovanja;
4. predvide da će radno vrijeme lica starosti ispod 18 godina biti ograničeno u skladu sa potrebama njihovog razvoja, a posebno njihovim potrebama za stručnim obrazovanjem;
5. priznaju pravo mladih radnika i šegrtu na pravičnu plaću ili druge odgovarajuće naknade;
6. propišu da se vrijeme koje mlada lica provedu na stručnoj obuci tokom radnog vremena, uz pristanak poslodavca, tretira kao dio radnog dana;
7. predvide da zaposlena lica starosti ispod 18 godina imaju pravo na minimalno četiri sedmice plaćenog godišnjeg odmora;
8. predvide da lica ispod 18 godina starosti ne mogu raditi noću, sa izuzetkom određenih zanimanja predviđenih domaćim zakonom ili propisima;
9. predvide da će lica ispod 18 godina starosti, zaposlena u zanimanjima propisanim domaćim zakonima ili propisima, biti redovno medicinski kontrolisana;
10. osiguraju posebnu zaštitu protiv fizičkih i mentalnih opasnosti kojima su izložena djeca i mlađa lica, a posebno onih koje proističu direktno ili indirektno iz njihovog rada.

Član 8

Pravo zaposlenih žena na porodiljsku zaštitu

S ciljem osiguranja djelotvornog korištenja prava zaposlenih žena na porodiljsku zaštitu, zemlje potpisnice preuzimaju obavezu da:

1. predvide, bilo preko plaćenog odsustva ili preko adekvatnih naknada socijalne zaštite iz javnih fondova, da zaposlene žene mogu uzeti dopust prije i nakon poroda, u ukupnom trajanju od najmanje četrnaest sedmica;
2. smatra nezakonitim da poslodavac da ženi otkaz tokom vremena od kada obavijesti poslodavca da je trudna, do kraja porodijskog odsustva, ili da joj da otkaz tako da otkazni rok ističe tokom tog razdoblja;
3. osigura da majke koje doje svoju djecu imaju dovoljno slobodnog vremena u ove svrhe;
4. reguliše rad noću trudnih žena, žena koje su nedavno rodile i žena koje doje djecu;
5. zabrani zapošljavanje trudnica, žena koje su nedavno rodile ili koje doje djecu u rudarskim poslovima pod zemljom i svim drugim poslovima koji su nepogodni zbog svoje opasne, nezdrave ili naporene prirode, i preduzeti odgovarajuće mjere da zaštite prava ovih žena na zapošljavanje.

Član 9

Pravo na stručno usmjeravanje

S ciljem osiguranja djelotvornog korištenja prava na stručno usmjeravanje, zemlje potpisnice preuzimaju obavezu da predvide ili promovišu, prema potrebi, službu koja će pomagati svim licima, uključujući i hendikepirane, da rješavaju probleme vezane za izbor zanimanja i napredovanje, uz dužno poštivanje karakteristika lica i njihovog odnosa prema mogućnostima zapošljavanja: ova pomoć bi trebala biti ponuđena besplatno, i mladima, uključujući i školsku djecu, i odraslima.

Član 10

Pravo na stručnu obuku

S ciljem osiguranja djelotvornog korištenja prava na stručnu obuku, zemlje potpisnice preuzimaju obavezu da:

1. predvide ili promovišu, prema potrebi, tehničku i stručnu obuku svih lica, uključujući i hendikepirane, uz konsultacije sa organizacijama poslodavaca i radnika, i omoguće načine pristupa višem tehničkom i univerzitetskom obrazovanju isključivo na osnovu ličnih sposobnosti;
2. predvide ili promovišu sistem šegrtovanja (pripravništva) i druge systemske aranžmane za obuku mladih momaka i djevojaka u različitim poslovima;
3. predvidjeti ili promovisati, po potrebi:
 - a) adekvatne i lako dostupne mogućnosti obrazovanja odraslih radnika;
 - b) posebne mogućnosti za prekvalifikaciju odraslih radnika, za kojom se pojavi potreba zbog tehnološkog razvitka ili novih trendova u zapošljavanju;
4. predvide ili promovišu, po potrebi, posebne mjere za prekvalifikaciju i reintegraciju dugoročno nezaposlenih;
5. ohrabre puno korištenje mogućnosti koje nude odgovarajuće mjere, kao što je:
 - a) smanjenje ili ukidanje naplate naknada ili plaćanja;
 - b) odobravanje finansijske pomoći u odgovarajućim slučajevima;
 - c) uključivanje u normalno radno vrijeme vremena provedenog na dodatnoj obuci koju radnik pohađa na zahtjev poslodavca za vrijeme trajanja radnog odnosa;
 - d) osiguravanje, preko odgovarajućeg nadzora, uz konsultacije sa organizacijama radnika i poslodavaca, djelotvornosti pripravništva i drugih aranžmana obuke za mlade radnike i adekvatne zaštite mladih radnika općenito.

Član 11

Pravo na zdravstvenu zaštitu

S ciljem osiguranja djelotvornog korištenja prava na zaštitu zdravlja, zemlje potpisnice preuzimaju obavezu da, bilo direktno ili u saradnji sa javnim ili privatnim organizacijama, preuzmu odgovarajuće mjere predviđene da, između ostalog:

1. u najvećoj mjeri uklone slučajeve lošeg zdravlja;
2. predvide savjetodavne ili obrazovne mogućnosti za promovisanje zdravlja i podsticanja individualne odgovornosti u pitanjima zdravlja;
3. spriječe, u najvećoj mogućoj mjeri, epidemije, endemične i druge bolesti, kao i nezgode.

Član 12

Pravo na socijalnu zaštitu

S ciljem osiguranja djelotvornog korištenja prava na socijalnu zaštitu, zemlje potpisnice preuzimaju

obavezu da:

1. uspostave ili održavaju sistem socijalne zaštite;
2. održavaju sistem socijalne zaštite na zadovoljavajućem nivou, koja je kao minimum jednaka onoj koja je potrebna za ratifikaciju Evropskog kodeksa socijalne zaštite;
3. nastojati progresivno podizati sistem socijalne zaštite na viši nivo;
4. preduzeti korake, zaključivanjem odgovarajućih bilateralnih i multilateralnih sporazuma, ili na druge načine, i pod uslovima iskazanim u tim sporazumima, čiji je cilj da osiguraju:
 - a) tretman radnika iz drugih zemalja potpisnica koji je jednak tretmanu koji uživaju njihovi domaći radnici u odnosu na prava socijalne sigurnosti, uključujući i zadržavanje beneficija koje slijede iz legislative o socijalnoj zaštiti, kakva god kretanja zaštićena lica mogu preduzeti između teritorija ovih zemalja;
 - b) odobravanje, održavanje i ponovno pokretanje prava socijalne zaštite sredstvima poput akumulacije osiguranja ili radnog staža stečenog prema zakonima svake zemlje potpisnice.

Član 13

Pravo na socijalnu i medicinsku pomoć

S ciljem osiguranja djelotvornog korištenja prava na socijalnu i medicinsku pomoć, zemlje potpisnice preuzimaju obavezu da:

1. osiguraju da svako lice koje ne raspolaže odgovarajućim resursima, i koje nije u mogućnosti osigurati te resurse bilo vlastitim naporima ili iz drugih izvora, posebno uživanjem beneficija šeme socijalne zaštite, dobije odgovarajuću pomoć, i u slučaju bolesti, brige koju iziskuje njeno stanje;
2. osigura da lica koja primaju takvu pomoć neće, iz tog razloga, podnositi smanjenje svojih političkih i socijalnih prava;
3. predvidi da svako može dobiti, preko odgovarajućih javnih ili privatnih službi, savjete i ličnu pomoć koja im je eventualno potrebna da bi spriječili, otklonili ili ublažili lično ili porodično siromaštvo;
4. primijeni odredbe navedene u stavovima 1, 2. i 3. ovog člana na jednakim osnovama na svoje državljane i na državljane drugih zemalja potpisnica koji zakonito borave na njenom teritoriju, u skladu sa svojim obavezama iz Evropske konvencije o socijalnoj i medicinskoj pomoći, potpisanoj u Parizu 11. decembra 1953. godine.

Član 14

Pravo na korištenje službi socijalne zaštite

S ciljem osiguranja djelotvornog korištenja prava na korištenje službi socijalne zaštite, zemlje potpisnice preuzimaju obavezu da:

1. promovišu ili pružaju usluge koje, korištenjem metoda socijalnog rada, doprinose dobrobiti i razvitku i pojedinaca i skupina unutar zajednice, i njihovo prilagođavanje socijalnom okruženju;
2. podstiče učešće pojedinaca i dobrovoljnih i drugih organizacija u uspostavi i održavanju takvih službi.

Član 15

Pravo lica sa onesposobljenjima na nezavisnost, socijalnu integraciju i učešće u životu zajednice

S ciljem osiguravanja za lica sa onesposobljenjima, bez obzira na dob i prirodu ili porijeklo njihovog onesposobljenja, djelotvorno korištenje prava na nezavisnost, socijalnu integraciju i učešće u životu zajednice, zemlje potpisnice preuzimaju obavezu da, posebno:

1. preduzmu potrebne mjere da bi licima sa onesposobljenjima pružile usmjeravanje, obrazovanje i stručnu obuku u okviru generalnih šema, gdje god je to moguće, ili, gdje to nije moguće preko specijaliziranih tijela, javnih ili privatnih;
2. promovišu mogućnosti njihovog zapošljavanja preko svih mjera kojim se poslodavci podstiču da angažuju i zadrže u radnom odnosu lica sa onesposobljenjima u uobičajenom radnom okruženju, i da prilagode uslove rada potrebama lica sa onesposobljenjima, odnosno, gdje ovo nije moguće, predviđajući ili stvarajući zaštićena radna mjesta, u skladu sa nivoom onesposobljenja. U pojedinim slučajevima, ovakve mjere mogu uključivati i okretanje specijaliziranim službama zapošljavanja i podrške;
3. promovišu njihovu punu socijalnu integraciju i učešće u životu zajednice, posebno preko mjera, među koje spadaju i tehnička pomagala, čiji je cilj da prevaziđu prepreke u komunikaciji i mobilnosti,

i omogućće mogućnosti korištenja transporta, stanovanja, kulturnih aktivnosti i rekreativnih aktivnosti.

Član 16

Pravo porodice na socijalnu, pravnu i ekonomsku zaštitu

S ciljem osiguranja potrebnih uslova za puni razvitak porodice, koja je osnovna jedinica društva, zemlje potpisnice preuzimaju obavezu da promovišu ekonomsku, pravnu i socijalnu zaštitu porodičnog života sredstvima kao što su socijalne i porodične naknade, fiskalni aranžmani, pružanje stanovanja za porodicu, beneficije za mlade bračne parove, i druga odgovarajuća sredstva.

Član 17

Pravo djece i mladih na socijalnu, pravnu i ekonomsku zaštitu

S ciljem osiguranja djelotvornog korištenja prava djece i mladih da odrastu u okruženju koje podstiče puni razvitak njihove ličnosti i njihovih fizičkih i mentalnih kapaciteta, zemlje potpisnice preuzimaju obavezu da, bilo direktno ili u saradnji sa javnim i privatnim organizacijama, preduzmu sve odgovarajuće i potrebne mjere kreirane s ciljem:

1. a) osiguranja da djeca i mladi, uvažavajući prava i obaveze njihovih roditelja, imaju brigu, pomoć, obrazovanje i obuku koju trebaju, posebno predviđanjem osnivanja ili održavanja institucija i službi dovoljnih i adekvatnih za ovu svrhu;
 - b) zaštite djece i mladih od zanemarivanja, nasilja i eksploatacije;
 - c) predviđanja zaštite i posebne pomoći od države za djecu i mlada lica privremeno ili konačno uskraćene za pomoć njihove porodice;
2. omogućiti djeci i mladima besplatno osnovno i srednje obrazovanje, kao i podsticati njihovo redovno prisustvo nastavi.

Član 18

Pravo na bavljenje zanimanjem koje donosi zaradu na teritoriji drugih zemalja potpisnica

S ciljem osiguranja djelotvornog korištenja prava na bavljenje zanimanjem koje donosi zaradu na teritoriji drugih zemalja potpisnica, zemlje potpisnice preuzimaju obavezu da:

1. primjenjuju postojeće propise u liberalnom duhu;
2. pojednostave postojeće formalnosti i smanje ili ukinu sudske takse ili druge naknade koje plaćaju strani radnici ili njihovi poslodavci;
3. liberaliziraju, pojedinačno ili kolektivno, propise koji se odnose na zapošljavanje stranih radnika; i priznaju:
4. pravo državljana drugih zemalja da napuste zemlju kako bi se bavili zanimanjem koje donosi korist na teritorijima drugih zemalja potpisnica.

Član 19

Pravo radnika-migranata i njihovih porodica na zaštitu i pomoć

S ciljem osiguranja djelotvornog korištenja prava radnika-migranata i njihovih porodica na zaštitu i pomoć na teritoriji bilo koje druge zemlje potpisnice, zemlje potpisnice preuzimaju obavezu da:

1. održavaju ili da sa zadovoljavajućim stepenom sigurnosti utvrde da se održavaju adekvatne i slobodne službe koje pomažu takvim radnicima, posebno u pogledu dobivanja tačnih informacija, i da preduzmu sve potrebne korake, u mjeri u kojoj to domaći zakoni i propisi omogućavaju, protiv zavođenja propagande koja se odnosi na emigraciju i imigraciju;
2. usvoje odgovarajuće mjere unutar vlastite nadležnosti kojima će se omogućiti odlazak, putovanje i prihvat tih radnika i njihovih porodica, i predvidjeti, u okviru vlastite nadležnosti, odgovarajuće usluge zdravstvene i medicinske zaštite, i dobre higijenske uslove za vrijeme putovanja;
3. promovišu saradnju, prema potrebi, između socijalnih službi, javnih i privatnih, u zemljama emigracije i imigracije;
4. osiguraju da takvi radnici, koji zakonito borave na njihovom teritoriju, u mjeri u kojoj su ta pitanja regulisana zakonom ili propisima ili su predmet kontrole administrativnih organa, uživaju tretman koji nije manje pogodan od tretmana koji uživaju njihovi vlastiti državljani u odnosu na sljedeća pitanja:
 - a) naknada i drugi uslovi zapošljavanja i rada;
 - b) članstvo u sindikatima i uživanje beneficija kolektivnog pregovaranja;
 - c) smještaj;
5. osiguraju da takvi radnici, koji zakonito borave na njihovim teritorijima, uživaju tretman koji je lošiji

od tretmana njihovih vlastitih državljana u odnosu na poreze na zapošljavanje, kao i doprinose i druge naknade koje plaćaju zaposlena lica;

6. omogućće, u mjeri u kojoj je to moguće, spajanje porodica stranog radnika koji ima dozvolu da ostane na teritoriji;

7. osiguraju za te radnike, koji zakonito borave na njihovoj teritoriji, tretman koji nije lošiji od tretmana njihovih vlastitih državljana, kada se radi o pravnim postupcima vezanim za pitanja iz ovog člana;

8. osiguraju da ti radnici koji zakonito borave na njihovoj teritoriji ne budu protjerani, osim kada ugrožavaju nacionalnu sigurnosti ili vrijeđaju javni interes ili moral;

9. omogućće, u zakonskim okvirima, transfer dijela zarada i ušteđevine ovih radnika prema njihovim željama;

10. prošire zaštitu i pomoć predviđenu ovim članom na samozaposlene radnike-migrante, ukoliko se ove mjere odnose na njih;

11. promovišu i omogućće učenje nacionalnog jezika zemlje-domaćina, odnosno, ukoliko postoji više takvih jezika, jednog od njih, za radnike-migrante i članove njihovih porodica;

12. promovišu i omogućće, u praktičnoj mjeri, podučavanje djece radnika-migranata na maternjem jeziku radnika-migranata.

Član 20

Pravo na jednake mogućnosti i jednak tretman u pitanjima zapošljavanja i zanimanja bez diskriminacije na osnovu spola

S ciljem osiguranja djelotvornog korištenja prava na jednake mogućnosti i jednak tretman u pitanjima zapošljavanja i zanimanja bez diskriminacije za osnovu spola, zemlje potpisnice preuzimaju obavezu da priznaju to pravo i preduzmu odgovarajuće mjere kojima će se osigurati odnosno promovisati njihova

primjena na sljedećim poljima:

- a) mogućnost zapošljavanja, zaštita od otpuštanja i profesionalna reintegracija;
- b) stručno usmjeravanje, obuka, prekvalifikacija i rehabilitacija;
- c) uslovi zapošljavanja i uslovi rada, uključujući naknade;
- d) razvijanje karijere, uključujući zapošljavanje.

Član 21

Pravo na informisanje i konsultovanje

S ciljem osiguranja djelotvornog korištenja prava radnika da budu informisani i konsultovani u preduzeću, zemlje potpisnice preuzimaju obavezu da usvoje ili potaknu mjere koje će omogućiti radnicima, odnosno njihovim predstavnicima, u skladu sa domaćim zakonima i praksom, da:

- a) budu redovito ili u odgovarajućem trenutku informisani na cjelovit način o ekonomskoj i finansijskoj situaciji preduzeća gdje rade, podrazumijevajući da se otkrivanje određenih informacija, koje bi mogle štetiti preduzeću, može odbiti ili se one proglasiti povjerljivim; i
- b) budu pravovremeno konsultovani o predloženim odlukama koje bi mogle bitno utjecati na interese radnika, posebno o odlukama koje bi mogle imati značajan učinak na situaciju zaposlenosti u preduzeću.

Član 22

Pravo na učešće u određivanju i unaprjeđenju uslova rada i radnog okruženja

S ciljem osiguranja djelotvornog korištenja prava radnika na učešće u određivanju i unaprjeđenju uslova rada i radnog okruženja u preduzeću, zemlje potpisnice preuzimaju obavezu da usvoje ili podstaknu mjere koje omogućuju radnicima, odnosno njihovim predstavnicima, u skladu sa domaćim zakonima i praksom, da doprinose:

- a) utvrđivanju i unaprjeđenju radnih uslova, organizacije rada i radnog okruženja;
- b) zaštiti zdravlja i sigurnosti unutar preduzeća;
- c) organizaciji socijalnih i socio-kulturnih službi i mogućnosti unutar preduzeća;
- d) nadzoru poštivanja propisa o ovim pitanjima.

Član 23

Pravo starih lica na socijalnu zaštitu

S ciljem osiguranja djelotvornog korištenja prava starijih lica na socijalnu zaštitu, zemlje potpisnice preuzimaju obavezu da usvoje, odnosno podstaknu, bilo direktno ili u saradnji sa javnim ili privatnim

organizacijama, odgovarajuće mjere kreirane, posebno, s ciljem da:

– omogućiti starijim licima da ostanu punopravni članovi društva što duže moguće, putem:

a) adekvatnih resursa koji će im omogućiti da vode pristojan život i igraju aktivnu ulogu u javnom, socijalnom i kulturnom životu;

b) pružanjem informacija o uslugama i mogućnostima koje stoje na raspolaganju starijim licima i mogućnostima njihovog korištenja;

– omogućiti starijim licima da slobodno biraju stil života, i da vode nezavisan život u svom porodičnom okruženju onoliko dugo koliko to žele i mogu, putem:

a) pružanja smještaja koji odgovara njihovim potrebama i zdravstvenom stanju, ili adekvatne pomoći adaptiranjem njihovog smještaja;

b) zdravstvena zaštita i službe koje su potrebne s obzirom na njihovo stanje;

– garantiraju starijim licima život u institucijama odgovarajuće podrške, uz poštivanje njihove privatnosti i učešća u odlukama koje se odnose na uslove života u instituciji.

Član 24

Pravo na zaštitu u slučaju prestanka radnog odnosa

S ciljem osiguranja djelotvornog korištenja prava radnika na zaštitu u slučaju prestanka radnog odnosa, zemlje potpisnice preuzimaju obavezu da priznaju:

a) pravo svih radnika da im se radni odnos ne raskine bez validnog razloga za taj raskid, koji je povezan sa njihovim sposobnostima ili ponašanjem ili zasnovan na operativnim potrebama preduzeća, institucije ili službe;

b) pravo radnika čiji je radni odnos raskinut bez validnog razloga na adekvatnu kompenzaciju ili drugu odgovarajuću pomoć.

S tim ciljem, zemlje potpisnice preuzimaju obavezu da se pobrinu da radnik koji smatra da mu je radni odnos prekinut bez validnog razloga ima pravo na žalbu nepristrasnom organu.

Član 25

Pravo radnika na zaštitu njihovih potraživanja u slučaju nesolventnosti poslodavca

S ciljem osiguranja djelotvornog korištenja prava radnika na zaštitu njihovih potraživanja u slučaju nesolventnosti poslodavca, zemlje potpisnice preuzimaju obavezu da predvide da potraživanja radnika koja slijede iz ugovora o radu ili radnog odnosa budu garantovana nekom garantnom institucijom ili nekim drugim djelotvornim oblikom zaštite.

Član 26

Pravo na dostojanstvo u radu

S ciljem osiguranja djelotvornog korištenja prava svih radnika na zaštitu njihovog dostojanstva na radu, zemlje potpisnice preuzimaju obavezu da, uz konsultacije sa organizacijama radnika i poslodavaca:

1. promovišu svijest, informisanje i sprječavanje seksualnog uznemirivanja na radnom mjestu ili u vezi sa radom, i preuzmu sve odgovarajuće mjere da radnike zaštite od takvog ponašanja;

2. promovišu svijest, informisanje i sprječavanja ponovljenog pritiska ili izrazito negativnih ili uvredljivih radnji usmjerenih protiv pojedinačnih radnika na radnom mjestu ili u vezi s radom, i preuzmu sve odgovarajuće mjere da zaštite radnike od takvog ponašanja.

Član 27

Pravo radnika sa porodičnim obavezama na jednake mogućnosti i jednak tretman

S ciljem osiguranja korištenja prava na jednake mogućnosti i tretman za žene i muškarce – radnike, kao i između tih radnika i drugih radnika, zemlje potpisnice preuzimaju obavezu da:

1. preuzmu odgovarajuće mjere kojima će se:

a) omogućiti radnicima sa porodičnim obavezama da se zaposle i ostanu zaposleni, kao i da se ponovno zaposle nakon prekida rada zbog tih odgovornosti, uključujući i mjere na planu stručnog usmjeravanja i obuke;

b) uzeti u obzir njihove potrebe u smislu uslova zapošljavanja i socijalne zaštite;

c) razviti ili promovisati službe, javne ili privatne, a posebno službe čuvanja djece i drugi aranžmani brige za djecu;

2. predvide mogućnost da bilo koji roditelj dobije, za vrijeme razdoblja nakon porodičnog dopusta, roditeljski dopust u svrhe vođenja skrbi o djetetu, čiji se uslovi i trajanje određuje domaćim

zakonom, kolektivnim ugovorom ili praksom;

3. osiguraju da porodične obaveze neće, kao takve, predstavljati validan razlog za raskid radnog odnosa.

Član 28

Pravo predstavnika radnika na zaštitu u preduzeću i dodjeljivanje adekvatnih sredstava

S ciljem osiguranja djelotvornog korištenja prava predstavnika radnika da obavljaju svoju funkciju, zemlje potpisnice preuzimaju obavezu da osiguraju da unutar preduzeća oni:

- a) uživaju djelotvornu zaštitu od radnji koje su im štetne, uključujući otpuštanje, na osnovu njihovog statusa ili aktivnosti kao radnički predstavnici unutar preduzeća;
- b) raspolažu odgovarajućim mogućnostima koje im omogućavaju da svoje funkcije izvršavaju na vrijeme i efikasno, uzimajući u obzir sistem industrijskih odnosa zemlje, i potrebu, veličinu i sposobnosti odnosnog preduzeća.

Član 29

Pravo na informacije i konsultacije u postupku kolektivnog otpuštanja

S ciljem osiguranja djelotvornog korištenja prava radnika da budu informisani i konsultovani u situacijama kolektivnog otpuštanja, zemlje potpisnice preuzimaju obavezu da osiguraju da poslodavci informišu i konsultuju predstavnike radnika, dovoljno vremena prije kolektivnog otpuštanja, o načinima i sredstvima izbjegavanja kolektivnog otpuštanja, odnosno ograničavanja njegove pojave i ublažavanja njegovih posljedica, naprimjer, korištenjem pratećih socijalnih mjera čiji je cilj, posebno, da pomognu preraspoređivanju ili prekvalifikaciji odnosnih radnika.

Član 30

Pravo na zaštitu od siromaštva i socijalnog isključenja

S ciljem osiguranja djelotvornog korištenja prava na zaštitu od siromaštva i socijalnog isključenja, zemlje potpisnice preuzimaju obavezu da:

- a) preduzmu mjere u okviru ukupnog i koordiniranog pristupa na promovisanju efikasnog pristupa lica koja žive ili su izložena riziku života u situaciji socijalne isključenosti ili siromaštva, kao i njihovih porodica, posebno, zaposlenju, stanovanju, obrazovanju, kulturi i socijalnoj i medicinskoj pomoći;
- b) da ove mjere revidiraju s ciljem njihove prilagodbe, ako je potrebno.

Član 31

Pravo na stanovanje

S ciljem osiguranja djelotvornog korištenja prava na stanovanje, zemlje potpisnice preuzimaju obavezu da preduzmu mjere kreirane da:

1. promovišu pristup stanovanju adekvatnog standarda;
2. spriječe i smanje stanje beskućnosti, s ciljem njegove postupne eliminacije;
3. da učine cijenu stanovanja dostupnom za one koji ne raspolažu adekvatnim resursima.